

U. 9. U. 4. U. 6.

ԿԵՅ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ
ՊԱՏԱՏԱՐԸ

Սյուսթ, երկը՝ քիչ էջերն զլայտ կը հրատարակենք
 ինչիկի վեհապետն Հայրենասիրտն անկեղծ, սրտաբաց
 ինչիկի Հայտն համար՝ անխաղ՝ խորքագծութեան
 ինչիկի հայրենասիրտը հողիւնէ մէկ Պատգամը, խառնած
 ինչիկի մեծօրբըն Հօլմէ մէջ, Մարտ Տին, կաթողիկ
 քաղաքն հողմէ կազմակերպուած ժողովրդային կը-

ինքնատ քան մը պիտի ըլլար մեկնաբանել
 արտոյթներն որ իրան ըսող անքան իմաստակիր
 անքան զեղեցիկ ու հոգեւոր քարազ մը որ «Լեւոն
 արքայ» ի յիշեցնէ, ազգային ըմբռնումով։ Եւ սպա
 ճաւորելու հնձը Յիսուսներ ըսել թէ մենք համա
 յունք որ աստեան քանի նման յիշեցուցներ ըլլա
 յի եկեղեցիէն քաժմուած մեր պատմական եղ
 անքան, ո՛չ թէ գէշիլ Դրաք՝ ու Դոքտր «Եւ
 զիսմ խոտոր ճամբայ» ի սէն ու անպէտ վէճէ մը
 զոգար, ալ զուտ ազգային տեսակետով, մասնա
 ճիւղի մը իր գոտիէն զտնուէնք պատմական շատ կա
 ռար անկիւնաքարք մը մը զրաշ։

Յաղկելու ու բարգաւաճելու գարուն կեանքի
 զարթոյն շարքինք մի ունինք հո՛ն ելմանին Ս
 ճարին, Արարտին ու Արարգան անխաբար աչքերով
 ինչ Սոփեակակն Հայաստան, մի ինչուսով նա՛ս
 փնտռու աճիննեղբրուն օրինեալ չաղախէն կերտուած
 ասան շինքն է։ Այդ նա հասարակեղբուն համար
 քրտակ չայլ, Յաղկելի Հայք, Լուսաւորչական
 քաղաք Պանիկէնն չունեն, ալ լէկ Պանի
 կնքուն քուն ճակատին գրեւած է. ՀՍԹԿԿԱՆ ՊԱՆԻ
 ՔԵՆ

Ի թե 1 մեծ գլխաբանի առեն, վաճառականի
բնականաբար կաթնիկ ու կաթին Հայր, կամ
համարներիցն ու ճերմակ Տան երկնառաք միջա-
նակնան սակնալու Բողոքակտն Հայր, Լուսաբու-
նակ Հայր, խաչն տարբեր խաչ չառնեցան իրենց
զորնայի ճամբուն մարտի

Հավի էկայ ըրբքընու պատմութիան էջերը, յի-
նգամար մեր կրած խնամառութ յուսակարգու-
մանը ու միասնիք յայսերին, օտարներու միջա-
մեջ ըլլալուս հետեւանքով: Պէտք է ունինք նաեւ
ընդունի մեր նահապետներուն թէ ինչքը պատաս-
խելուս իրենց ճշգրտութիւնը ու անոր ինչքը
ըրեւմէ էին, ք Սէնք, ներկայ սերունդս, այդ
ըրբքները աշգրտ տեսնել, միասին ապրեցանք
ուրջ հեւա ու օտակ ճանչանք գտնուիք:

Բնակիչները համառոտեցին մեր աղալային պատմե-
 ան առնչելի հարկերը հանդրառանելի վրայ՝ Բաղրա-
 ղիկի անսնունանելի անապատաբնեան մը զոհ ըլ-
 լալով Հայաստանի իշխող պարսառառի ներգաղթից
 ցի վայր Հայաստանի մ. Նապատաբնե միջինից ա-
 նը Հայ կը յուսալ այժմ գրեթե անսնել ալլել, իր
 ապագանքներուն վերակալելը, բայց կոր համա-
 ղիկ ունի «աննիկ» քնիքը, որունցէ կ'արեւորադաշտը
 արդի պիտի ըլլա՞ր մանե՞ր ալլելի մ'ընէ՞ն կրտսի գե-
 ղիկն ուս, որ անոս անապատաբնեան հարկերը

Քիթի ակցիաների իրենք են երբեմն մեղքի կը դերուն աշխատանքում արդեթեան անախրթ արքանդանդները բաալիքն արանապարհանց հանգույկ կը մըրը, մէկուսին կըստն արքանդներն երբեմն ըրայաասակի մը պիտի չըռնէին, ի՞նչ վէն, Հայրապետին պատահելով, ըսկապիտան Քիթիտոմիսիաննա եւ զտես ապրանքներն արքանդանդանք արքանդ ողին սննննալին և

(Ընկրատ) հպարտ է հրատարակելուն համար վեհ
լրագրություն հոգեւունչ Պատգամին՝ իր օրհնածի-
րութիւնը իսկ ողորդութեամբ՝ բնագրիւրը, ու կը
զօլէ որ Հայրապետին քարոյշած եղբայրական ոգին
ընէ շէջ ապէկ յետոյ, կ'զօր թէ աշխարհակա-
նայն Բրիտանական իրաւունքն օտարեւորն է՝ ինչ

Ն. Բրիգոյան. — Մեր նախնայցեալ թիւերն ինչ, ցաւ թեքացումի մը հետեւանքով, ախալ տղազըը. «Ստեփանի վեհ. Հայրապետը» պիտի ըլլայ «Գրիգոր վեհ. Հայրապետ» . . . Էստոնա:

Փ Ս Բ Ի Ջ Ի
ԲԱՆՈՎՅԱԲԻՐՆԵՐԻ
Կ Ե Ր Չ Ա Ն Ա Լ ՈՒ Մ ՕՅ

ՓԼԻՐԻՉ. Պարզուրի մասին ֆրան. քննիչա-
նանան քանակությամբ կերպարան մաս են
չը կարծիք թե Լիբանան խոստանալու է փոխ-
րոշման օգնել, այլ նպարդակին Լիբանանին ֆը-
րանս. ուժերին պարզուրի Թուանյանը (1 Ապրիլ
1946) փոփոխվեան պիտի ենթարկուին:

ՅՈՒՆԵՍԿՈՒՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
Յ Ե Տ Ա Ջ Գ Ո Ւ Ե Ց Ա Ն
ԼՈՆՏՈՆ. — Թիֆլիսի լույս կը տարածի թէ 31
Մարտին կատարուելիք ընտրութիւնները կաճ
յառճաշուին որ պիտի ենթարկուին, թէքնիկ
ստանդարտներով:

ԻՐԱՆ ԱՊՍԶՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ
Դ Ի Մ ԱՅ Ն

ԼՈՆՏՈՆ.— Վաշինկթընէն ստացուած տեղեկութեան մը համաձայն Դեպքան Հիւսէյն Ալա, Ապահ. Խորհ.էն խնդրած է որ Երկուշաբթի օրուան նիստին ձեռք առնուի Իրանի հարցը:

ՍՈՒԼԵՏ ԴԵՍՊՈՒՆՆԵ ԹԵՂՐԱՆԻ ԿՈՒՐԱՍԵ

ԹԵՂՐԱՆ. — Սուլեյման դեսպան Պ. Սառաչբեյ
այսօր Թեղրանի պարտի խամանիկի վրէ իրար թէ
անիկա անթիլապէս պարտի ձեռնարկէ բանակցու
թեանց վարչապետ Կաթմար Սարթանէի հետ:

ԲԱՆԱԲԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԻՇԵՆԿՈՒՆ — Մ. Սահակյանը նկատելի էր
տի առնեն Պալատին, ու յանձնաժողովին մեջ
պատասխանի մը ունենալ։ Իրապիսի առաջադիւր,
հաշտութեան խնդիրներ և խնդիրներն և քաղաքական
հաշտութեան խնդիրներն ընդլայնւթեցան։

ԼՈՆԾՈՆ.— Անհաւանական է որ Պ. Պէյլին Նիւ
Եօքը երթալ Ապահովութեան Խորհուրդին մաս-
նակցելու: Կը հերքուի նաև Պ. Պէյլին Յունա-
տան երթալու մտադրութիւն ունենալը:

ՓԼՈՐԻՉ. — Երբեմանից դեպքան Պ. Տուֆ Բու-
նի պատասխաններով մը մը յանձնելու, Գրողներն
հուշարարներ րոպաներով իջեր իջե ամսով չէ դեւ-
րայց կը կարծուր ի՛նչ Անդրեյ կըրնամ է Սպանիոյ
ընթերցի գործընունչ չմիջամտելու կարծիքն Անդ-
րեյ կը գործարար նաեւ Սպանիոյ դէմ տնտեսական
միջոցներ ձեռք առնելու ֆրանս. առաջարկին դը-
րձակութեանն Ամերիկայի պատասխանը ֆրանս.
տեսաբան ղեւ չէ տապալում:

ՎԱՇԻՆԳԹՈՆ.— Մ. ԵաՀանգները որոշեցին
դիտարան որդեհ Պուէնս-Սկոթս:

ՊԱՂՏՍՏ. — Պաղտատի և Քուլթի միջև 225
քիլմ. հողամաս մը ողողուած է Տիգրիսի յոր-
դանմերէն :

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ. — Ս. Միլլերը լուր տակաւին չը-
պատասխանեց իրանի և Մանչեսթրի մասին արք-
ւած ամերիկեան յուշագրին :

ՄԱՍԿՈՒՆ. — Արեւմտեան Աւստրալիոյ կաթիլներէն Յիւրոպիոյ, որոշեց խառնել Վատիկանէն և Սպարտակեան Սթալինի ու ռուսաց հեռագրով մը

յայտանկից Ռուս Օբլթոստ. քա. եկեղեցիին միմանառե
 իր կամքը:
 ՍՕՅԻԱ. — Վարչապետ Պ. Կոբկինէվ յայտա-

բարեց որ գահլիճին ընդլայնուովին չղբջ ամերիկե-
եան յուշագիրը տարբեր ձեւով մեկնելուն Մոս-
կուայի՝ որոշուով, ինք արժէք կուտայ միայն Ս.
Միոսթեան յուշագրին:

ԼԻՆՏՆՆԻՑ — Նախախառնուքնան կողմէ իրեն
պարտականորթ իւրն յանձնուած լլալալ յԻնկէ յե-
տնոյ Գ. Գէվին ըսաւ. «Գիտեմ որ եթէ ինչ տամ
իւր, քրիստոնէիս պարտելու իրաւ չի ունիլ ու-
ղիւ ձա՛մ բէն, ազնուն քիսս պատճառել ի իրենա-
ւոր մարդոց Գիտնալով ասիկա, պիտի փորձեմ
հատուածել խաղաղութիւն մը՝ որ բաղմաթիւն սե-
ռանդեցիք տե՛ն ի ինէ յայդողել իւր չեմ կընաթխոթե-
տանալ » :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՆԸ
ՓՈԽՈՎ ԹԱՌԱՋԿԸ ՏԱՐՈՒ

ՄԱՍԿԱՆԻՆ — Գերազդյոյն Խորհուրդին առջև չըն-
գամեալ քննութեան առիթով խօսք առնող
անգաման շանրապետութեանց երեւ փոխանները, ին-
չնայեց երկխօսութեան մէջ եկեղերական, երկախողիկ
շամարներու, տաւերեւ, կամուրջներու շինութեան
շամար հակալ գումարներու յատկացումը խնդրե-
ցին։ Թէ՛ՄԱՍԿԱՆԻՆ յայտնեց որ ձուլածոյ երկախի ու
պողպատի արտադրութիւնը յառաջիկայ 3-4 տարե-
կան միջոցին նախապայմարաւորեման շըջանի արտա-
դրութիւնը պիտի անցնի։

Մտկութեան և աստիճանի իր ք. ձայնադասարանը ի
բնիկ այլ ք. մասն ինչ Հայաստանի շինարարականները,
իսկ ինչ ինչ, Ժամացոյցի, Կահարաններու յատուկ
տրամադրանքով. ինչու ինչու փութով յատուկ կը
տեսնեն Վանաձոր ք. իրենց ք. ինչ քան աշխու
ռանքներ կը տարուեն անաշխուռնանք

Ի Բ Ա Ք Ի Ք Ի Ի Ք Տ Ե Ր Ը
Կ Ը Կ Ա Ջ Մ Ա Կ Ե Ր Պ Ա Ի Ե
ԳԱՆՆԻՐ. — Իրաքի Քիւրմանքի կայսմա ին կամե-
ւալը, որ պիտի աշխատէ միջանկի Իրանի, Իրաքի
և Թուրքիոյ զբոսական հողատարածքը՝ հիմնելու հա-
մար ջիւղեր հողաւորելու մէջ.

ՅԵՂԵՅԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԼԵՐՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Վսեմ. նախագահին հրամանագր-
ովը, Խորհրդարանի գլխավորումը, չէ նախատեսում
p. 19 Մարտի համար, մէկ ամիս յետագայի համար:
ընծանք

ան անդր, ընկերություն մը մեկնումով հետոք ին
տարբեր հարստութեան երեսն հանուն եմք
ԱՅՖ. Պաշտպանութեան նախարարութիւնը կը
ըզարկանին պիտի ներկայացնէ պատասխանը զին
ութեան օրինակով մը, ըստ որում ձեզ վեր տա
լիս ունեցող տղան տուրիցով, մէկ տարի պիտի ծա
այն ընտանիքն իւր քանակութեամբ տունէ մէկ անձ զին
քո պիտի ըլլայ եւ ընտանիքին հօր զերեկ կատարող
էկը՝ զիսկ անոր ըլլալ զին, ծառայութիւնէն

ԿԱԽԻ մը տուրքերը, բռնուբռնով պարենաւորու-
մէն, շարժողութեան միացատուութիւնը վրայն Ասոր
հեռաւորով ամօտայ 13էն սկսեալ կտաւի ու քարէ-
ր վրայ 15, դերձնի ու հազաւորազննութիւնը վրայ
5, սաքնի ու կերպասաւորէնի վրայ 40, կանաւնեղէնի
աւելի դեղութիւնը վրայ 50% մացատուութիւնը գտնա-
ւորութիւնը է:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՆՏԱԿՏԱՆԻ ԿՈՐԺԱՆՈՐՆԵՐՆ ԿԵՆՏՐԱԼԻ
ԿՈՐԺԱՆՈՐՆԵՐՆ ԿԵՆՏՐԱԼԻ

ՊԱՆԴՆԱՅԻՆ ԲՆԻՆԻ լանձնախոտ՝ բէն էրկու ան-
ամբեր անցեալ Շարաթ օր, կէսօրին Գաւաղոս հա-
ան և իջեւանեցան Փաղառ օրէջ։ Անոնք պիտի լսեն
եւտալան անձնաւորութիւններ, կ'օրնական պետեր և
ողորժողական կազմակերպութիւնաց Ներկա յայտեցիչ և

Լիւթ, Լ. Բ. Ե. Թ. Ֆրանս, ուժեղու պարպումը սկսած
 Լիւթի օր 40 ցամախներ, բնականորեն զեն-
 քերով, պիտոյիներով և ֆրանսացի բնաւորներով,
 ւորուեցան գէպի Պէրլուի:

Շխմարիի ընկերության խնդրանքին զբաղվելով
անադիտ մը պիտի գայ Դամասկոս Պիճիքաթի
բերել մասնադեմ մը, Սուրբոյ ներքին կազմակերպ
ութիւնը քարկաւելու նպատակով, արդէն իսկ ըս-
տած է քննութեանց՝ կարգ մը զբառներն անհրաժեշտ
է:

Խ Ն Դ Ա Կ Յ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն
 Տէր և Տիկին Ընկեր Դաւիթ Անհրեւեան բաղ-
 արութեամբ ին ժամն գաւառով ժրս

Մանչ գաւաղով մը բաղդաւորուած են նաև «Եփ-
սան»ը բաբեղամ Տէր և Տիկին Հրանդ Մարտիրոս-
ան :

U h r l u n g a h y n e / 0 l u n g a h y n e

ՎԵՅԱԲԱՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

ՈՐ ՈՒՆԻՑԻ ԱԿԱՆՋՍ... ԼՈՒԻՑԷ

(Պատուած Կրկնիկի կաթողիկոսարանի ժողովրդային լսարանին մէջ, Հոգ. Տ. Տաճատ Վրդ. «Հայ եկեղեցւոյ դերը գաղութներու պահպանման մէջ» նիւթին շուրջ քրտած բանախօսութիւնն յետոյ)։

Վրդեր, օրուան նիւթը շատ կարեւոր մի նիւթ էր. նա այժմեական մի նիւթ էր, վասնզի ուղղակի կապ ունի մեր առօրեայ կեանքի հետ։

Դուք բոլորդ պէտք է լաւ իմանաք որ, մեր անցեալի գոյութիւնը ուղղակի կախում ունի Հայ եկեղեցու գոյութիւնից։ Երբ հեռացել ենք նրանից, կորել ենք ընդ միշտ, ինչ որ պատմութիւնը ցոյց է տալիս մեզիս։ Ով որ այս իրողութիւնը չի հասկանում, նա պատմութիւնը, Հայոց Պատմութեան լիովին հասկացողութիւնից զուրկ է։

Սխալ էլ պէտք է հասկանաք. մենք նպատակ չունենք յազդել կրօնական վէճեր, և կամ զրգուել այս կամ այն հատուածին, որ կրկնուին այն երեւոյթները՝ որոնք գործադրուել են համայնքը համայնքի դէմ հանելու կամ քննադատելու. զբանք հաւասարապէս դատաւարութիւն երեւոյթներ են։

Կը յարգենք ու կը սիրենք մեր Աւետարանական և կաթողիկ եղբայրներին, բայց կը մնանք Հայաստանեայց եկեղեցու հարազատ զաւակներ։ Գործածակցութիւն կարող ենք ստեղծել նրանց հետ բարեւ սիրական, ազգային նպատակներէ շուրջ. բայց դա չի նշանակում որ պէտք է հրաժարուել մեր եկեղեցու բնութեամբէն Քրիստոնէական ոգին շատ լայն, վեհ և բարձր ոգի է. ուրեմն և կարելի է այդ ոգիով համագործակցութիւն ստեղծել համայնքներէ մէջ։ Բայց երբ մեր վատհաւթիւնը ի շարն է դործածում, և իրենց եկեղեցու հաշտ միտնաբերութեան գիւմեն և հետամուտ լինին «Եկամուտներ որոսով» կ'ազդարարենք նրանց պէտք եղածը։

Մեզ համար անընդունելի երեւոյթ է որ մի եկեղեցի իւր եկեղեցու մէջ իսխոնարութիւն կատարէ. իսխոնարութիւն է Քրիստոնէական ոգուն և բնութեամբէն հետեւաբար բողոքում ենք եկեղեցի եկեղեցու ինքնաւարտութիւն կատարելու գաղափարին դէմ։ Տարբարող զարքայ աղ կատարուել է անցեալում. ոչ տաք է դարձել Հայ ժողովուրդի և Հայ եկեղեցու մէջ օտար եկեղեցիներին իսխոնարական գործը։ Մեր հոգւոյ բողոք-գործութեամբ բողոքում ենք Հայ ժողովուրդի և Հայաստանեայց եկեղեցու զաւակներին մէջ կատարուող օտար իսխոնարական գործունեութիւններին դէմ (ծափեր)։ Պէտք է վերջ գտնի այդ տպիկ երեւոյթը, մտքերը պղտորել, եղբայրական վէճ և ատելութիւններ ստեղծել... Օգնութիւնը պէտք է կատարուի եղբայրական սիրոյ վրայ, և ոչ դարձի բերելու բողոքական կամ կաթողիկ մտքով։ Հին Եկեղեցու մէջ փոխադարձ օգնութիւնը այս հիմունքներով է կատարուած, որից բաղմամբիւ փաստեր ունինք։

Եթէ իմանա՞մ որ իմ վարդապետները մէկը կամ միւսը գնացել է ուրիշ եկեղեցու և համայնքի մէջ, կամ նիւթիկան օգնութիւնը ծառայեցրել է և աշխատել որսալու կամ մարդ գարձի բերելու մտքով, ես խիստ կրկնող կը յանդիմանեմ նրան պարսաւելով այդպիսի հակաքրիստոնէական ձեռնարկը։ Քա՛ն լինի քաջալերել քայլ եկեղեցիներին և համայնքներին մէջ կատարել այդպիսի գործ. դա կը նշանակէր ամենա-մեծ անհաւակացողութիւն։

Տարբարող զարքայ, այդպիսի դէպքեր շատ են պատահել անցեալում։ Ի հարկէ, չեն պակասել և իսկական, եղբայրական օգնութիւններ, որ մենք շատ գնահատում ենք։ Նախանցեալ պատերազմի ժամանակ ամերիկացիների հասցրած օգնութիւնը հազարաւոր կեանքի փրկիչ. այդպէս նաև ուրիշների կողմից, որի համար երախտապարտ ենք։

Կ'ուզենք մեր միտքը աւելի պարզել, որ սխալ չհասկանաք և սխալ չհասկացուինք։ Անցեալից մեզ հասած իրողութիւն է, որ ունինք կաթողիկ և Աւետարանական եկեղեցիներին պատկանող Հայ համայնքներ. անցելով վէճերին զտնալու հարկ չունենք, և եթէ զաւանդու լինինք մի միայն պատմական լուսաբանութեան նորա հետ կապուած։ Նոքա մեր եղբայրներն են իրողով, արեւմտի, անցեալ պատմութեամբ և ապագայ յոյսերի մեծագոյն յուսով։ Մենք յարգում ենք խղճի և զաղափարի աղատութիւնը. փոխադարձ յարգանքն է ուղիղ ճանա-

պարհը։ Կ'ուզենք յարգել, բայց և յարգուել։

Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցին քրիստոնէական է, ոչ միայն իւր բերած հոգեւոր փրկութեան պաղափարներով, լուսաբերական իւր գործունեութեամբ, իւր թուր համեմատ առաւել նախատակութեամբ, այլ և մեր ԱԶԳԱՅԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ է, զահապան չընթառել մեր հազարային գոյութեան, ապարդգ անցեալի հոլովման մէջ։

Եթէ այստեղ գտնուում են Այնթապցիներ և Կեսաբցիներ, նոքա կ'իմանան որ ինչպիսի մեծ դեր է կատարել Հայ եկեղեցին իրենց կեանքի մէջ։ Այդ քաղաքներին մեր հայրենակիցները ոչ մի ձեռով կարողացած են պահել Հայ լեզուն, բայց կարող եմ աւել որ նոքա մեզ չափ ու մեղքի աւելի Հայ եկեղեցին, որովհետեւ հաւատարմ են մնացել Ազգային եկեղեցուն։ Գնացէ՛ք Մայր Աթոռ Ս. Եջմիածին, գնացէ՛ք մանաւանդ Երուսաղէմ և կ'ը տեսնէք որ ամենախախտակալին զգեստներն ու նուէրները մեր Կեսաբցի հայրենակիցներն են նախիրել։ Սբ. Բանով ուղղում եմ աւել որ Եկեղեցին, Հայաստանեայց եկեղեցին մի մեծ նախաձեռնական գործ է կատարել Հայ Ազգի պահպանման գործին մէջ։ Տեղեւ ուրեմն, օրերի՛ք, կորցրել ենք մեր լեզուն մեր շատ աղաւթներին մէջ։ Կորցրել ենք մեր պետականութիւնը. նոյն իսկ հեռու մեր հայրենիքից, բայց Հայ ենք մնացել շնորհիւ Հայաստանեայց եկեղեցու փրկար գործին (Եկեղեցի ձափա-հարութիւններ)։

Պէտք է լաւ իմանաք. մեր Հայաստանեայց եկեղեցին է մեր և զ ու ռ ու գ զ ա ճ կ ա ն ու թ իւ ն ը պարզեւել մեզ. նա տուել է Հայուն Հայրենի Ս. Գրքերը. նրանք կը պարտինք մեր փ ա ո ա լ ո ռ ու դարձաւոր մշակոյթը (ծափեր)։ Ոչ Բողոքականութիւնը և ոչ հոռուական եկեղեցիներն են դատաւարական մեր ժողովուրդը քսան գարբ. այդ արել է Հայաստանեայց եկեղեցին. և մեր պատմութեան բոլոր մեծ մարդիկ մենք կը դարձնենք Հայաստանեայց եկեղեցու շունչին որ հասցուցեր է նրանք։ Մենք պէտք է հպարտ լինենք նրան զաւակները լինելով (Բուռն ծափեր)։ Հայ Բողոքականներն ու Կաթողիկները մեր ազգակիցներն են, մեր եղբայրները, բայց Հայաստանեայց եկեղեցու զաւակներն սիրտը պէտք է բարաւել մեր Մայր պատմական և դարձաւոր եկեղեցու համար, որ Հայի ամենամեծ ստեղծագործութիւնն է ծագմամբ, զարգացմամբ և յարատեւութեամբ կապուած Հայ ժողովուրդի կեանքի հետ։ Մենք հպարտ պիւնք գրանք մեզ, որ այդ եկեղեցու զաւակներն ենք (Բուռն ծափեր)։ Ես կ'իմանայ նրանք չեն Հայ եկեղեցին, նաև ամատկարարել է հոգեւոր փրկութիւնը լաւա-

գոյն. զբանով չենք ուղղում աւել որ «արտաքուշ Հայ եկեղեցու չիք փրկութիւն», ինչպէս Կաթողիկներն են հաւատում. Հոռու մեական եկեղեցու համար Այլ թէ՛ Հայ եկեղեցին Ազգային տեւական լեզուի իւր ունեցած բոլոր առաւելութիւններին հետ իւր զաւակներին կարող է ցոյց տալ հոգեւոր փրկութեան ճամբան որ Աւետարանի սկզբունքներն են, որ մեր Փրկիչ Յիսուս Քրիստոսի կեանքն ու վարդապետութիւնն է։

Ինչպէս այսօրուայ դատախօսութեամբ պարզուեց, Հայոց եկեղեցուց հեռանալով մեր գաղութները մի քանիսը կորած են ընդ իշխանութեան ինքն ինքն Հայոց եկեղեցու և թէ՛ մեր ազգի համար։ Այդ երեւոյթի ամենահետաքրքրական մի օրինակն է Նախիջևանի Հայութեան մի հատուածի պատմութիւնը, որոնք յատկապէս Տոմինիկ եաններին քարոզութեամբ և Հռոմէական միսիոնարներին ջանքերով բաժանուեցին Հայ եկեղեցուց և առանձին եպիսկոպոսութիւն կազմեցին։ Արգելին քն այն եղաւ որ երբ ներութեան օրերն եկան պարսկական հարստահարութեանց, հալածանքի և բռնաւթեան հետեւանքով թուրքացան և անկարող եղան իրենց Հայութիւնն ու հաւատը պահպանելու և աւաղ, ստիպուած եղան կարեւորագոյն մասով մահմետական կրօնը ընդունելու և բողոքովին կորան մեզ համար։ Հին Նախիջևանի շրջանում գիւղեր կ'ա ու որոնք պահել են զեւ իրենց Հայկ. գիմարիքը, Հայոս արտայայտութիւնը. մեզ ինքն իրենք ևս գիտեն որ իրենց նախնիք, Հայ են եղել։ Ահա Ունիթորական շարժման չար հետեւանքները մեկը լատին միսիոնարներին և հայ լատինամոլներին աշխատութեամբ, նոյն իսկ բռն հայրենիքում, կորան մեզ համար։

Նոյն տխուր երեւոյթի տեսնում ենք և Լեհաստանի Հայ գաղութի մօտ։ Մի լաւ կազմակերպուած բարգաւաճ և զօրաւոր գաղութ, ոչ միայն կրօնական, այլև դատաստանական աղատութիւն էր ձեռք բերել։ Իրանց դատը իրենք էին տեսնում, բայց փախաւ որ ինք — Նիկիոյ եպիսկոպոս էր փառախորտ լիւծաւ դաւաճանեց Հայ եկեղեցուն և յատկապէս Յիսուսեան կարգի կրօնաւորներին ձեռքով յաղորդեաւ վերջի վերջոյ այս պատուական գաղութը բաժանել Հայ եկեղեցուց, ու զբանք եւս կորան թէ՛ Հայոց եկեղեցու և թէ՛ Հայ Ազգի համար։ Մինչդեռ նոյն պարմաններում աւելի փոքրաթիւ գաղութներ ինչպէս Սոււոյայի Հայերն են, պահելով Մայրենի եկեղեցին, բայց կորսնցնելով լեզուն և հայկական շատ առանձնայատկութիւններ, այսօր էլ Հայ են և Հայաստանեայց եկեղեցու զաւակ։

Երբորդ անգամ կրկնում ենք, եւ խնդրում որ սխալ չը հասկանաք մենք չենք ուղղում վերադարձ Հայ Բողոքականներին և կաթողիկներին, նրանք մեր եղբայրներն են. ոչ մի խղճի և վեճ չունենք նրանց հետ. այլ պատմական իրողութիւնները նկատի ունենք և մեր Հայրենի թողած թանկալին ժառանգութեան հաւատով և գիտակցական դիմադրութիւնը կ'ուզենք շեղուել։

Ուստի մեր զաւակներին յորդորում ենք սիրել իրենց Մայր եկեղեցին։ Յարգե՛ք գիմարցիներն համոզում ու եկեղեցին, բայց մեր Հայ Դաւանութիւնն չի չեղել և տեղի չը աւել. լաւ պէտք է հասկանաք որ Հայ եկեղեցին է մեր գոյութեան պահապանը եղել նաև մեզ միջինարեւել, նա և մեզ հոգեւոր ծնել և դատաւարակել, տառապել է մեր ժողովուրդի հետ, և նահատակուել. և քամել է իւր զաւակներին հետ վտին և տառապանքի բաժակը մինչև մթուշիւ։ Օգնեալ լինիք ամէնքդ. ամէնք։

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԿՐԻՍԿԻՈՅ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՈՐ Դ Ի Ա Բ Ա Ր

Գամ ան զիշեր, գիւրդը ընկնեմ որդեաբար, Հեռու, հեռու՝ ճամբաներից հենց նոր եկած, Թողած հեռուում հող ու Գուրը, արեւն օտար եւ թշնամու զաղաքները ամալացած։

Անցայ հեռու ափն հայրենի, հասալ Պեռլին, Կիւրթամ կրկին մինչև անգամ ծայրն աշխարհի, Որ ոչ մի թուրք էլ չնստի զո լեռներին, Որ ճակատը պայծառ մնալ Մասիս սարի։

Գամ այս գիշեր, գիւրդը ընկնեմ սիրակաբօտ, Գամ, հով դառնում, փարեւն զո դով, զով սարերին, Ամպին հասած, բարձրիկ աշխարհի ամ արեւոտ, Գամ, երբ դառնում զո մեծ տօնի ճոխ սեղանին։

ՎԱՀԱՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

